VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Asiantuntijalausunto

14.10.2022

VN/27734/2022
VN/27734/2022-VNK-2

Max Hamberg

Asiantuntijalausunto: tarkastusvaliokunta K2/2021 / ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyt

Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden kyberturvallisuutta on kehitetty määrätietoisesti useiden vuosien ajan. Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muuttuminen heijastuu myös kyberympäristössä. Kyberhyökkäykset ovat osa Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Venäjä todennäköisesti laajentaa kyber- ja informaatio-operaatioitaan Ukrainasta länteen. Tilanne on kehittynyt viime aikoina huolestuttavaan suuntaan.

Monilla valtioilla sekä muilla toimijoilla on hallussaan kybersuorituskykyjä, joiden avulla voidaan häiritä, vahingoittaa tai hyväksikäyttää toisen osapuolen tietojärjestelmiä. Kyberympäristön uhat ovat monimutkaistuneet ja lisääntyneet erityisesti yhteiskunnan eri toimijoiden digitalisaatiosta johtuen. Erityisesti ulkoministeriöt eri Euroopan maissa ovat olleet eritasoisen hyökkäystoiminnan kohteena.

Suomalainen kyberturvallisuus ja -puolustus vastatoimineen on mitoitettava torjumaan valtiollisen toimijan laaja-alainen kyberhyökkäys kansallista päätöksentekoa, turvallisuusviranomaistoimintaa ja kriittistä infrastruktuuria vastaan.

Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluu valtioneuvoston ja sen ministeriöiden sekä Suomen ulkomaanedustustojen tieto- ja viestintätekniset peruspalvelut sekä valtioneuvoston turvallisuus ja varautuminen. Valtioneuvoston kanslia toimii ministeriöiden lukuun asiakirjahallinnon tehtävissä ja hyvän tiedonhallintatavan edellyttämissä toimenpiteissä, mukaan lukien Euroopan unionia ja kansainvälisiä asioita koskeva tiedonhallinta.

Ulkoministeriön vastuulle kuuluu oman toimialansa tietojärjestelmät, kuten matkustusilmoitus- ja viisumijärjestelmät, ja näiden turvallisuus. Ulkoministeriö huolehtii myös edustustojen toimitiloista.

Kaikkien valtioneuvoston ministeriöiden perustietotekniikkapalvelut tuottaa Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori. Ministeriöissä käytetään pääsääntöisesti Valtorin tuotteistamia palveluita. Käytössä on mm. tuotteistetut lähiverkkopalvelut, työasemapalvelut sekä rajoitetummat korkeamman turvallisuustason työasemapalvelut. Lisäksi on valtioneuvoston käyttöön erikseen tuotettuja palveluita kuten valtioneuvoston runkoverkkopalvelu ja valtioneuvoston sähköpostipalvelu. Näiden palveluiden tietoturvallisuutta on kehitetty viimeisten vuosien aikana merkittävästi valtioneuvoston kanslian ja Valtorin välisellä yhteistyöllä, ja kehitystyö jatkuu. Käynnissä on jatkuva kilpajuoksu ammattimaisten tai valtiollisten toimijoiden hyökkäyskyvykkyyksien ja puolustuskyvykkyyksien välillä. Kehittämisen tulee olla jatkuvaa.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Valtioneuvoston kanslia				
PL 23 00023 Valtioneuvosto	Snellmaninkatu 1 A Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1602 2165 +358 9 1602 2165	kirjaamo.vnk@gov.fi

Normaaliin virkamieskäyttöön tarkoitetuilla työvälineillä käsitellään enintään turvallisuusluokkaan IV luokiteltavaa materiaalia. Korkeammin suojattujen, turvallisuusluokkien III ja II aineistojen välitykseen ja käsittelyyn käytetään erillisiä järjestelmiään. Valtioneuvoston kanslia on vahvistanut merkittävästi ministeriöiden perustietotekniikkaympäristön tietoturvallisuutta vuodesta 2018 lukien. Käyttöön on otettu erityisiä valtioneuvoston ja ministeriöiden laajuisia tietoturvaratkaisuita, mm. kesäkuussa 2022 yhteinen ympärivuorokautinen tietoturvavalvomo (VN SOC).

Valtioneuvoston kanslia vastaa ministeriöiden puhelimista, ja myös edustustoissa käytössä olevista puhelimista. Normaaliin virkakäyttöön tarkoitetut matkapuhelimet on liitetty keskitetyn hallinnan piiriin, jolloin niillä voidaan käsitellä rajatusti turvallisuusluokan IV aineistoja. Valtion ylimmällä johdolla sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtamiseen liittyvillä keskeisillä henkilöillä on käytettävissään erillinen korkeammalle tietoturvallisuuden tasolle ulottuva puhelinratkaisu, joka mahdollistaa salassapidettävät puhelut, konferenssipuhelut ja pikaviestit tasolle TL III. Valtioneuvoston kanslia on järjestänyt näitä puhelinlaitteita ministeriöiden asiaan kuuluvalle henkilökunnalle huomioiden myös ulkoministeriön henkilöstön tarpeen.

Valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä on otettu käyttöön yhteinen sähköpostijärjestelmä, ja, toistaiseksi vielä lukuun ottamatta ulkoministeriötä, järjestelmän mahdollistamat yhteiset gov.fi sekä govsec.fi –sähköpostiosoitteet. Valtioneuvoston yhteinen sähköpostiosoite selkiyttää ja yksinkertaistaa asiointia ja yhteydenpitoa kansalaisten ja yhteisöjen sekä valtioneuvoston ja sen ministeriöiden välillä ja mahdollistaa yhtenäisen tietoturvan kehittämisen. Ennen uuden osoitteiston käyttöönottoa uudistettiin valtioneuvoston sähköpostijärjestelmä, jonka piiriin kaikki ministeriöt siirtyivät vuosien 2019-2020 aikana, ulkoministeriö syksyllä 2020. Yhteisellä sähköpostijärjestelmällä on parannettu sähköpostiviestinnän tietoturvallisuuden tasoa koko valtioneuvostossa. Valtioneuvoston gov.fi-osoitteisto on mm. suojattu väärennöksiä vastaan (ns. spoofing). Käyttöönotettujen teknisten tieto-turvaratkaisujen kehittämisen lisäksi on parannettu ja lisätty tietoturvapoikkeamien havainnointi- ja reagointivalmiutta. Näihin liittyviä toimintatapamuutoksia ulkoministeriön osalta toteutetaan yhteistyössä. Yhteisen sähköpostiosoitteiston käyttöönotto ulkoministeriössä on meneillään ja tapahtunee vuoden 2022 loppuun mennessä.

Kansainvälisten salassa pidettävien aineistojen käsittely on tarkoin säädeltyä, ja esimerkiksi EU ja NATO aineistoihin liittyvät tietoturvavaatimukset ovat tiukat ja yksityiskohtaiset, ja näitä käsittelevien sähköisten järjestelmien on oltava asianmukaisesti käyttöön hyväksyttyjä. Kaikkein korkeimmin luokiteltavien aineistojen käsittely tapahtuu edelleen paperilla, ja Suomen tulevan NATO-jäsenyyden myötä on tunnistettu selvä tarve asiankäsittelyn sähköistämiseksi myös korkeimmin luokiteltujen aineistojen osalta. Tavoitteena oleva sähköinen käsittely mahdollista aineistojen nykyistä nopeamman ja oikea-aikaisemman jakelun vastaanottajille.

Merkittävänä osana tietoturvallisuutta on toimitilojen turvallisuus. Ulkoministeriön käytössä olevaan Merikasarmiin rakennettiin sen peruskorjaushankkeen yhteydessä lukuisia korkeammin luokiteltujen aineistojen käsittelyyn soveltuvia turvatiloja.

Valtioneuvoston kanslia sai kuluvan vuoden 2. lisätalousarviossa määrärahoja valtioneuvoston ja sen ministeriöiden kyberturvallisuuden kehittämiseen. Valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä lisätään korkeamman tietoturvan ja korkeamman varautumisen palveluiden käyttöä peruspalveluiden rinnalla ja kehitetään edelleen peruspalveluiden turvallisuutta. Määrärahalla uudistetaan myös mm. Suomen ulkomaan edustustojen käytössä oleva perustietoturvatasoinen videoneuvotteluratkaisu ajantasaiseksi vuosien 2022 -2023 aikana. Lisäksi valtioneuvoston kanslia vahvistaa omaa henkilöstöään.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on järjestää kaikkien ministeriöiden, myös ulkoministeriön, käyttöön tarvittavat ja riittävän turvalliset tietotekniset työvälineet ja ratkaisut. Käynnissä olevan kriisin myötä ja Suomen päästyä tarkkailijajäseneksi Natoon korkeammin luokiteltujen salassa pidettävien aineistojen määrä on jo kasvanut vuonna 2022 merkittävästi ja tulee kasvamaan entisestään. Korkeimmin luokitellut aineistot käsitellään ja jaellaan nykyisin pääasiassa paperilla, ja paperilla liikutettavan aineistomäärän kasvu on aiheuttanut välittömän henkilöstötarpeen. Suomen Nato jäsenyyden myötä tulee valtioneuvoston ja sen ministeriöiden toimintaa korkeimmin suojattujen aineistojen

osalta kehittää sähköiseksi. Jäsenyys Natossa tulee vaikuttamaan ennen kaikkea ulko- ja puolustusministeriön toimintaan, mutta myös muihin ministeriöihin mm. resilienssityön ja yleisen kokonaisturvallisuuden ja varautumisen johdosta.

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu

Tiedoksi